

ли відображення на сторінках загальної української преси. На хвилі революційних змін 1917 р. виникали нові видання, що акцентували на питаннях жіночої емансипації, освіти та соціальних ролей жінок у суспільстві. Важливою віхою стало створення першого жіночого журналу, який сприяв розвитку жіночої тематики в періодиці.

Радянська періодика для жінок була важливим інструментом ідеологічного впливу, спрямованого на формування образу «нової радянської жінки» – трудової, відданої партії та соціалістичному будівництву. Журнали не лише висвітлювали роль жінок у суспільстві, а й активно пропагували політичні настанови комуністичної влади. Вони сприяли залученню жінок до громадського життя, однак одночасно нівелювали їхню національну ідентичність і традиційні жіночі ролі. Отже, радянські жіночі видання слугували водночас і засобом інформування, і потужним механізмом пропаганди.

Джерела та література

1. Астапцева Х. Проблематика моди на шпальтах часопису «Селянка України» / «Колгоспниця України» (1924–1941 рр.). *Образ*. 2024. Вип. 2(45). С. 60–77.
2. Владимиров В. М. Історія української журналістики (1917–1991): навч. посіб. Київ: МАУП, 2007. С. 17–24.
3. Історичне джерелознавство: підручник / авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М. Г. Палієнко; гол. ред. С. В. Головка. Київ: Либідь, 2002. С. 304–413.
4. Сушкова О. М. Періодичні видання для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості: навчальний посібник. Суми: Вид. СумДУ, 2009. С. 41–49.

Іваненко Дар'я

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЖІНОЧИЙ РУХ В УКРАЇНІ В РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

Ключові слова: Україна, жіночий рух, Товариства руських жінок, радянська пропаганда, дисидентський рух.

Keywords: Ukraine, women's movement, Russian Women's Societies, Soviet propaganda, dissident movement.

Жіночий рух в УРСР – це унікальне поєднання боротьби за рівність, здійснення соціальних ідеалів та традиційних уявлень про роль жінки в суспільстві. Протягом століть українські жінки відігравали важливу роль у родинному, господарському та культурному житті, однак їхній політичний і соціальний вплив залишався обмеженим. Лише у ХХ ст. жіночий рух отримав новий імпульс, закріпивши офіційне рівноправ'я жінок у всіх сферах життя.

Зародження жіночого руху в Україні пов'язане ще з кінцем ХІХ – початком ХХ століття, коли з'явилися перші організації, що боролися за освітні права та трудові можливості жінок. Одним із перших значних кроків стало створення у 1884 р. «Товариства руських жінок» у Галичині, яке сприяло просвіті та культурному розвитку [1]. Під час революційних подій 1917 р. жінки здобули виборчі

права та отримали можливість активно брати участь у суспільно-політичному житті [2].

Із приходом радянської влади жіноче питання було поставлене в контексті загальної державної політики. У 1920-х рр. у радянській Україні створювалися «жіночі відділи» при комуністичних партійних осередках – так звані «жінвідділи». Їх метою була ліквідація неписьменності серед жінок, залучення їх до виробництва та виховання «нової соціалістичної» свідомості [3]. Водночас радянська влада плекала ідею «трудової жінки», яка працює нарівні з чоловіками на заводах, фабриках та в колгоспах.

Протягом 1930-х рр. жінки активно долучалися до індустріалізації, працюючи трактористками, шахтарками, інженерками. Такі особистості, як-от Паша Ангеліна, стали символами радянського періоду, демонструючи, що жінки спроможні не тільки виконувати різні види робіт на рівні з чоловіками, а й навіть краще за них [4]. Але водночас простежується й інший бік «жіночого трудового подвигу» – подвійне навантаження. Попри рівність на папері, жінки й надалі займалися домашнім господарством, народжували і виховували дітей, що часто призводило до фізичного виснаження і невдач у сімейних стосунках [2].

Радянська пропаганда наголошувала на тому, що жінка може і повинна поєднувати виробничу діяльність із побутовими обов'язками, материнством. З'являються численні зображення жінок за верстатами, у полі, з дітьми на руках, що ідеалізувало образ жінки-трудівниці та жінки-матері [3].

Активна діяльність жінок на фронтах Другої світової війни, заміщення чоловіків на підприємствах, післявоєнна відбудова знов вимагали від жінки відданості праці – відбудова країни лягла на їхні плечі нарівні з чоловіками [4]. Жінки працювали, не вимагаючи ніяких поступок, особливих умов праці. І радянська держава активно цим скористалась. Активність жіночого руху була взята під держконтроль і спрямована на демонстрацію переваг «радянського способу життя» [1]. Активно пропагували образ «радянської жінки» – активної учасниці суспільного життя, яка працює, навчається, виховує дітей, бере участь у державних, партійних, громадських заходах. Водночас, незважаючи на декларацію рівноправ'я, у керівних структурах жінки залишалися у меншості [2]. Проте серед українок було чимало тих, хто досягнув значних успіхів у науці, культурі, освіті: математик Катерина Ющенко, біолог Наталія Лобановська, письменниця Ліна Костенко та багато інших [3].

До того ж українські жінки брали активну участь у дисидентському русі, відстоюючи права людини та сприяючи формуванню національної свідомості. Такі представниці українського жіноцтва, як-от Оксана Мешко, Ніна Строката-Караванська, Ірина Калинець, активно виступали проти політики русифікації та порушення прав громадян [4].

На початку 1990-х рр., у період розпаду СРСР, жіночий рух в Україні переживає значний підйом. З'явилися численні незалежні організації, які почали працювати над захистом прав жінок, боротьбою з дискримінацією та підтримкою жіночого підприємництва [1].

Отож, жіночий рух впродовж XX століття пройшов складний шлях. Попри офіційно оголошену рівність, жінки часто залишалися у тіні чоловіків, викону-

ючи важку працю без належного визнання, попри приреченість на самоту і докори чоловіків. Проте саме їхня праця, терпіння та сила допомагають розбудувати українське суспільство. Водночас виклики, з якими вони стикаються, залишаються актуальними, а боротьба за рівність триває.

Джерела та література

1. Богачевська-Хомяк М. Дума України – жіночого роду. Київ: Воскресіння. 1993. 108 с. URL: surl.li/pvfhwy
2. Гнатюк М., Бойчук Ю. Подиву гідна... Олена Кисілевська. Коломия: Вік, 2019. 146 с.
3. Гон М. Діалектика державності в українсько-єврейських взаєминах в Галичині 1918–1939 років. *Україна Модерна*. № 7. 2002. С. 103–118.
4. Кульчицький С. В. БОГАЧЕВСЬКА-ХОМЯК М. Білим по білому: жінки в громадському житті України 1884–1939. Київ: Либідь, 1995. 424 с. (рецензія). *Український історичний журнал*. 1997. № 2. С. 132–137. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_1997_2_132

Калінін Ігор

ПВНЗ «Київський медичний університет»

СПІВИ ЯК ДИСЦИПЛІНА В ЧОЛОВІЧИХ ГІМНАЗІЯХ М. КИЄВА У МОДЕРНУ ДОБУ

Ключові слова: навчання в гімназії, гімназисти Києва, урок музики, музичні твори, гімназійне повсякдення, чоловіча гімназійна освіта.

Keywords: studying at a gymnasium, Kyiv gymnasium students, music lesson, musical pieces, gymnasium everyday life, male gymnasium education.

Національна доктрина розвитку освіти наголошує на особливо уважному ставленні до надбань вітчизняної культури та історії, створення повноцінної середньої освіти, яка давала б молоді ґрунтовні гімназійні знання, з обов'язковим урахуванням традицій українського шкільництва й виховання. В Україні в кінці XIX – на початку XX ст. освітній процес у чоловічих державних та приватних гімназіях будувався відповідно до загальних принципів, сформульованих в урядових документах, циркулярах і постановах. Нами з'ясовано, що конкретно ніхто з дослідників не досліджував комплексно учнівського повсякдення гімназистів чоловічих гімназій м. Києва модерної доби. Основна увага автора сфокусована на інформативному та аналітичному матеріалі архівних даних та наукового доробку дослідників різних поколінь. Сьогодні залишається багато маловідомих та малодосліджених аспектів цієї багатогранної проблематики гімназійної освіти кінця XIX – початку XX ст., тому автор хотів би зупинитися на вузькому питанні дослідження розвитку та становлення музичної дисципліни в чоловічих гімназіях м. Києва.

У чоловічих гімназіях м. Києва в кінці XIX – на початку XX ст. приділялось велике значення навчанню співів. Керівництво гімназій неодноразово наголошувало, що «... співи мають важливе значення для розвитку естетичного смаку» [9, с. 146]. Для цього в гімназіях створювали хори та оркестри, робили постановку музичних спектаклів. Навчання співів було предметом серйозних